

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
DIFFERENTIA
ACTIONIS MEDICAMENTORVM
MEDICAE ET PHYSICAE

QVAM
SVB AVSPICIIS SVMMI NVMINIS
ET
CONSENSV GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE
VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
DOMINO

D. ANDREA ELIA BÜCHNERO

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
POTENTISSIMO PRVSSIAE REGI A CONSILIIS INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
IMPERIALIS ACADEM. NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE
ET COMITE PALAT. CAESAREO,

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
LEGITIME IMPETRANDIS,

D. III. MAII A. S. R. 1804.

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

HENRICVS DE ROY
ALTONENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

DISSELTATIO DIAGNOSTICIS MEDICIS
DE
DIFFERENTIA
ACTIONIS MEDICAMENTORUM
MEDICARUM ET PHYSICARUM

AVCTORE
D. ANDREA ELIA BUCHNERO
VIRI ILLUSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
DOMINO
PRAESIDE
CONSENSU SENATUS FACULTATIS MEDICAE
SACRI ROMANI IMPERII IN AUSTRIA
POTENTISSIMO PRINCIPIS A CONSORSIBUS INTIMIS
MEDICAE ET CHIRURGICAE NATURALES IN ORDINARIIS
ET COLLEGIIS ACADEMICIS

PRO GRADU DOCTORIS
IN MEDICINA
IN ALMA MATRIE FERDINANDIANAE
AVGVSTAE
HENRICHUS ROY

TIERSCHNIG CHRISTIAN FRIEDRICH ACADEM. TYPOGR.



VIRO
GENEROSO, EXCELLENTISSIMO
ET EXPERIENTISSIMO
DOMINO
GEORGIO CHRISTIANO
MATERNO
DE CILANO

MEDICINAE DOCTORI ET PRACTICO FAMIGERATISSIMO,
PHILOSOPHIAE NATVRALIS, MEDICINAE ET ANTIQVI-
TATVM GRAECARVM ROMANARVMQVE IN ACADE-
MICQ GYMNASIO CHRISTIANAEQ, QVOD ALTONAE
FLORET, PROFESSORI LONGE CELEBERRIMO,
ACADEMIAE CAESAR. NATVRAE CVRIOSOR. COLLEGAE
ET REGIAE HAFNIENSI SOCIETATI SCIENTIARVM
ADSCRIPTO DIGNISSIMO,

PATRONO AC FAVTORI SVO
OMNI PIETATIS CVLTV PROSEQVENDO;



OB INSIGNIA IN SE SVOSQVE
MERITA

AC SINGVLAREM FAVOREM ET BENEFICIA

SIBI COLLATA
HAS QVALESCVNQVE PRIMITIAS

CVM VOTO OMNIGENAE FELICITATIS

OFFERT

SEQVE SIMVL VLTERIORI

EIVSDEM FAVORI

COMMENDAT

PATRONO AC FACTORI SVO

OMNI FIDELITATE ET RESPECTU



DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
DIFFERENTIA
ACTIONIS MEDICAMENTORVM
MEDICAE ET PHYSICAE.

PROOEMIUM.



Qui medicamentorum vim & operationem explicare, & ex abditis veluti latebris eruere conati sunt, ii in eo potissimum errarunt ut plurimum, quod actiones medicamentorum physicas vel plane neglexerint, vel non satis tamen accurate distinxerint ab iis viribus compositis, quas *medicas*, ob peculiarem in corpus nostrum actionem, vocare consuevimus. Factum hinc

est, ut ea inter se confundentes, quae maxima sollicitudine & cura distingui deberent, tenebras potius & umbras inferrent huic doctrinae, quam lucem. Cum vero omnino philosophicam cognitionem, uti de reliquis rebus medicis, ita de hac quoque medicinae parte, quae de actione medicamentorum exponit, sibi acquirere debeat is, qui solidam doctrinam sibi comparare cupit: haec vero distinctos clarosque, quantum fieri potest, requirat conceptus; necessarium utique erit, ut accurate haec omnia distinguamus & sigillatim explicemus. Et eo sane utilior est haecce disquisitio, quo certius est, saepissime exprobrari Medicis, quod causas & rationem actionis medicamentorum perquam obscure & confuse explicare soleant. Operae itaque pretium facturum me iudicavi, si in physicam & medicam operationem & actionem medicamentorum peculiari hacce Dissertatione inquirerem, eorundemque demonstrarem differentiam. Neque existimo tritum atque vulgare me sumfisse tractationis meae argumentum, cum, quantum scio, nemo adhuc

huc differentiam hanc in academica Dissertatione speciatim exposuerit. Versabor autem circa hanc rem ita, ut *prima Sectione* medicam actionem medicamentorum explicem: *secunda* physicam demonstrarem, & tandem *tertia* differentiam utrorumque inde deducam. Adnuat supremum, quod cuncta regit, Numen laboribus hisce & mea qualiacunque conamina felici successu secundet.

S E C T I O I.

S I S T E N S

M E D I C A M E N T O R U M A C T I O N E M
M E D I C A M.

§. I.



Si corpus aliquod A mutetur, & huius mutationis ratio posita sit in alio corpore B, dicimus B *agere* in A, & ratio sufficiens huius mutationis audit *vis*.

Scholium. Animadvertimus calorem excitari in corpore nostro, ab aëre calido, a radiis solaribus aliisque corporibus: hinc dicimus corpora haec *agere* in corpus nostrum, & solem vi quadam gaudere.

§. II.

8 De differentia actionis medicamentorum

§. II.

Experientia quotidiana testatur, varia corpora, vel externe corpori nostro adplicata, vel interne assumpta, mutationes in eodem producere: hinc concludimus haec corpora in nos agere (§. I.). Eminent inter haec ea, quae ideo vel assumuntur ore, vel externe adplicantur, ut amissa sanitas possit restitui, & haec vocamus *medicamenta*. Patet itaque medicamenta in corpus nostrum agere.

§. III.

Constat porro experientia quotidiana, non unam esse eandemque medicamentorum vim, sed quaedam in ventriculum potissimum & intestina agere, vomitum movere, vel alvum ducere; alia vero ad sanguinem deferri, & sic humoribus reliquis admisceri, ad varias corporis partes deduci, & modo urinam, modo sudorem, modo salivam movere, vel alios edere effectus.

§. IV.

Diversos hosce effectus si consideramus, facile apparet, eorundem causam positam esse vel in ipsis medicamentis, vel in corporibus in quae agunt. Utrumque confirmat experientia. Quod Caio dedisti laxans, alvum vix movet Titio, Sempronio vero non alvum modo ducet, sed & vomitum efficit: nullam certe aliam ob rationem, quam quia fibrae Sempronii sensibiliores sunt fibris Titii, & haec minus sensibiles fibris Caii. Differt itaque medicamenti operatio ob diversam corporum constitutionem.

Sed

Observamus autem praeterea quaedam medicamenta constantem aliquem effectum exserere, si modo caute ac circumspicite exhibeantur. Sic resina Giappae semper purgantem vim demonstrabit, si modo corporum in determinanda dosi habeatur ratio, & reliquae simul attendantur circumstantiae. Fieri enim potest, ut aliquando haecce resina laxantem & purgantem suam vim non exserat, sed tunc certe vel in determinanda dosi erravit Medicus, vel viscida in primis viis haerens saburra actionem medicamenti impedit, quae certissime produceretur aucta dosi, vel inciso tenaci muco. Quod primam diversae huius actionis causam attinet, quae a subiectorum diversa dependet constitutione, ea hic attentionem nostram & uberiores explanationem non meretur. Altera vero paullo curatius est perpendenda.

§. V.

Si enim diversi effectus causa sit in ipsis medicamentis, tunc ratio quaedam adesse debet, e qua intelligi ipsa diversitas possit. Causa mutationis dicitur vis (§. I.); hinc concludimus, varia medicamenta variis quoque praedita esse viribus.

§. VI.

Si vires corporum considerabimus, animadvertemus, eas esse vel *simplices*, vel *compositas*. Simples deprehendimus in cohaesione, attractione & similibus, infra §. XX. ulterius demonstrandis; compositas in magnetismo, electricitate, similibus. *Simplices*

B

plices scilicet *vires* eae sunt, quae resolvi in alias non possunt. Ad has si phaenomena reducantur, perfecte resoluta sunt, neque maiori luce indigent. *Compositae* e contrario dicuntur, quae resolvi adhuc possunt, uti v. g. si vis nitri explosiva deriveretur a particulis aqueis, in nitro contentis, & certo adhibito ignis gradu magna vi dissilientibus.

§. VII.

Compositae vires corporum duplici modo possunt considerari: Vel enim per se eas consideramus, vel in quantum agunt in corpus nostrum. Sic nitri virtutes explicaturus vel explodentem eius vim exponit, vel eam qua sanguinem fundit, & spasmos in corpore nostro tollit. Posterius vel in iis corporibus demonstratur, quae *medicamenta* adpellamus (§. II.), vel in aliis quibuscunque. Si prius denique vel ex simplicibus legibus physicis eruitur, vel ex iis tantum legibus, quas observatio in corpore nostro ut veras demonstravit, tunc *vis* dicitur *medica*, & vis huius actio, sive applicatio, *actio corporis medica*.

Scholium I. Probe haec omnia sunt distinguenda, ne error oriatur & confusio. Sic si gladio corpus transfixeris, corpus murabitur, & huius mutationis causa posita est in ipso ense, eius duritie, figura & similibus. Adeoque gladius gaudebit vi. Verum in corpore quoque humanum agit, & videri adeo posset, pertinere hanc vim ad forum medicum. Hic facile adparet, gladium non pertinere ad medicamenta, hinc eius vim & actionem non posse dici medicam,

dicam, licet agat in corpus nostrum & mutationes in eodem producat.

Scholium II. Dantur vires & leges physicae compositae, sola observatione notae, neque perfecte adhuc ex simplicibus physicis legibus explicabiles, uti electricitas ac magnetismus. Hae probe distinguendae sunt a viribus medicis, quae quidem eodem modo per observationem stabilitae sunt, sed tantum in corpore nostro se se exerunt, uti v.g. virtus inebrians vaporosorum.

§. VIII.

Ut vero eo curatius hasce vires determinemus & illustremus, respiciendum nobis est ad varias corporum mixtiones. Ea enim corpora, quae *medicamentorum* nomine insignimus, non sunt simplicia, sed ex aliis composita atque conflata. Sic si cinnabarim consideremus, ea ex sulphure componitur & mercurio; sulphur denuo ex acido & phlogiston; phlogiston ex elementari igne, terrestrium subtiliorum particulis circumdato & veluti incluso. Antimonium diaphoreticum ex regulinis antimonii particulis & alcalina terra nitri componitur, & idem de reliquis medicamentis omnibus tenendum est.

Scholium. Videri equidem posset, quaedam medicamenta simplicia esse & non componi ex aliis. Sic aqua, in quantum peregrina corpuscula admixta non habet, simplex videtur esse fluidum. Et haec tamen, dum sanguinem diluit, fibras relaxat, aliasque in corpore humano producit mutationes, medico

12 *De differentia actionis medicamentorum*

scopo exhibetur. Idem valet de mercurio crudo, qui simplex esse videtur corpus, & tamen non modo anthelmintico scopo exhibetur, sed & egregium in iliaca passione praestat usum. Ad haec respondemus, aquam magis diaetetice, quam medice exhiberi, adeoque non magis esse medicamentum, quam vinum & panem. De mercurio vero nondum perfecte constare, an ad simplicia corpora sit referendus, an vero ad composita.

§. IX.

Talia composita corpora si agant, eorundem actio vel dependet a qualibet particula constituyente per se, vel in quantum hae partes coniunctae totum aliquod constituunt. Quaedam enim corpora, dum inter se coniunguntur, retinent vim & actionem in compositione eodem modo, quo antea. Alia vero, dum inter se coniunguntur, novas velut vires acquirunt, & effectus edunt a singulari sua vi longe diversos. Si pulverem compones e lapidibus cancerorum & salibus digestivis mediis, habebis medicamentum absorbens simul ac incidens. Lapidem enim cancerorum acidum in primis vis aggredditur, salia tenacem mucum. Si vero mercurium vivum terendo cum sulphure in pulverem nigrum redigas, quem *Aethiopem* dicimus *mineralem*, medicamentum habes egregie resolvens, cuius actio neque e mercurio solo, neque e sulphure determinari potest, sed ex coniunctis demum amborum viribus. Idem in saccharo animadvertere licet, quod ex acido

do & terra mucilaginosâ componitur, sed cuius fa-
por dulcis est, & actio adeo neque ex acido solo,
neque e sola mucilagine determinari potest. Neque
id mirum videri debet. Actio enim corporum ar-
ctè inter se connexorum ex parte se destruit, & sic
mutatur. Memorabile huius rei exemplum habe-
mus in pulvere pyrio vulgari. Componitur hic
pulvis, uti in vulgus notum est, e nitro, sulphure &
carbonibus. Effectus huius pulveris componitur
e coniuncta actione horum corporum, siquidem
neque nitrum, neque sulphur, neque carbones per
se tam cito inflammari, tantaque vehementia explo-
di possent. Dum vero intime inter se mixta sunt
& coniuncta, mirum non est, incensos a scintilla car-
bones ignem sulphuri communicare, quod in flam-
mam erumpit, & nitro eum subito conciliat caloris
gradum, qui ad explosionem requiritur.

§. X.

E generalioribus, quae hic disputavimus, con-
cludi facile potest, actionem medicamentorum me-
dicam eodem modo, tam ex partibus constitui-
bus per se, quam ex eorundem nexu & coniuncta
vi esse determinandam. Si nempe arctus non fue-
rit nexus partium, ita ut libere agere partes consti-
tuentes possint, neque unius partis actio alteram im-
pediat, quaelibet particula constitutiva per se pote-
rit considerari. Si vero arctior fuerit partium nex-
us, determinanda est actio composita ex actionibus
particularum simul sumtis.

B 3

Scholium.



14 *De differentia actionis medicamentorum*

Scholium. Dici vix potest, quam utilis haec regula fir-
 iis, qui vel nova medicamenta invenire cupiunt, vel
 ex simplicioribus alia componunt. Promittunt hi
 sibi effectum ex pluribus simplicibus, qui tamen ob
 nexum particularum saepe revera longe alius est.
 Terribilis videri posset effectus sublimati mercurii,
 licet novae accesserint mercurii vivi partes, & abs-
 que noxa tamen adsumitur in sic dicto mercurio dul-
 ci. Pertinet huc quoque notissimum experimen-
 tum, mutationes nempe salium acidorum & alcalino-
 rum in neutra seu media, quorum effectus, licet par-
 tes constitutivae revera sint acidae & alcalinae, de-
 terminari neque ex natura acidi, neque ex natura al-
 calini salis potest.

§. XI.

Haec omnia si accurate pensitemus, facile con-
 cludi poterit, quid ad determinationem actionis me-
 dicamentorum medicae requiratur. *Primo* nempe
 cognita nobis esse debet actio quaedam simplex &
 universalis earum partium, e quibus medicamentum
 aliquod componitur. Sunt vero hae actiones potis-
 simum, si *solidas* partes spectemus, 1) *stimulatio*, quae
 est ea actio, qua augetur fibrarum contractio, ob sen-
 sationem quandam in ea excitatam ab ipso medica-
 mento. Hoc modo agunt *salia media* in primas &
 secundas vias. Eodem modo *subtilia* agunt *olea*,
 quibus iunctum est volatile aliquod salinum princi-
 pium. Similiter agunt reliqua *salia acria*, qualia in
 cantharidibus, in causticis ac acribus medicamentis
 depre-

deprehendimus. Pertinent quoque ad hanc classem *resinae* quaedam, quae pertinaciter fibris adhaerentes stimulum producant. Porro *metallica* salibus iuncta, sive ea acida fuerint, sive alcalina, uti videre est in praeparatis e mercurio, argento aliisque. Neque ultimo loco hic nominanda est subtilis illa atque volatilis *materia semi-metallica*, quam *arsenicalem* vulgo dicimus, quae semi-metalla armat, quaeque in regulo, antimonii indeque paratis medicamentis, in arsenico aliisque similibus corporibus, per vehementes spasmos inde excitatos se manifestat.

§. XII.

2) Altera actio est *relaxatio*, quae est ea medicamenti actio, qua minuitur fibrae rigiditas & spasmus. Efficiunt hoc ea omnia, quae *minuunt sensationes indeque pendentis motus*. Obtinetur hoc per *anodyna, narcotica & antispasmodica*. Sic ab opio, indeque paratis medicamentis, a nitro similibusque relaxantur partes rigidae atque contractae. Idem impetratur per ea, quae pingui gaudent mucilagine, quibus obducuntur fibrae, & sic minus fiunt sensibiles. Tale principium non in vegetabili saltem regno, in radicibus altheae, liquiritiae, herba malvae, floribus melilori, femine lini, oleis expressis, amygdalarum, lini, olivarum, ficibus, aliisque similibus, animadvertitur; sed & in animali regno, in ossibus & carnibus animalium, imprimis carne vitulina, caponibus, pullis, viperis, in cornu cervi aliisque deprehenditur.

§. XIII.

§. XIII.

Si vero *fluidas* partes spectemus, quaedam medicamenta 1) augent fluiditatem sive *resolvunt*. Hoc vero denuo duplici modo fit, dum nempe vel *stimulantur* & ad contractionem maiorem sollicitantur *solida*, unde fluidorum augetur motus progressivus, a quo eorundem resolutio pendet, id quod ad §. antec. num. I. pertinet; vel *immediate*, ob certam medicamentorum vim in fluida, haec *fluidiora sunt*. Animadvertimus talem vim inesse nitro, opio, saponibus similibusque corporibus, in genere vero iis omnibus, quae vel e sale quodam medio, facile solubili, composita sunt, vel e subtili quodam saponem.

2) Alia deinde medicamenta fluiditatem minuunt, sive *inspissant*. Fit hoc vel *minuendo solidorum motum*, a quo fluidorum dependebat resolutio; vel *augendo se- & excretiones*, ut consumtis fluidissimis partibus crassiores remaneant, & fluida sic inspissentur; vel *immediata* quadam in fluida *actione*. Haec denuo duplici modo considerari potest, dum nempe vel *crassiores partes* & magis inter se cohaerentes *ad sanguinem deducuntur*, quod fit assumtis multis gelatinis, infusis theeformibus e mucilaginosis vegetabilibus, decoctis gelatinosis ex animali regno, & aliis similibus; vel *immediata* quadam actione in ipsas minimas fluidi partes *cohaesio partium fluidi* eiusque adeo spissitudo *augetur*, uti hoc ab acidis fit mineralibus, oleo & spiritu vitrioli, spirituosisque ad sanguinem immediate delatis. 3) Alia tandem medicamenta quasdam determinatas tantum aggrediuntur

diuntur partes, in iisque quoad fluiditatem quidem nihil mutant, sed aliam tamen ipsis induunt naturam, eaque *alterant*. Sic *absorbentia*, acidum in ventriculo & primis viis aggrediendo, eius vim acidam infringunt & mutant. Sic *acida* alterant fluida, dum *alcalescens* in iis principium aggrediuntur, & dum calorem nimium minuunt.

§. XIV.

Ex hisce universalibus actionibus deduci reliquæ compositæ facile possunt. Sic *incidentia* ordinariè agunt, tum stimulando solida, tum resolvendo aut alterando fluida. *Emollientia* agunt relaxando solida, & diluendo stagnantes fluidas partes. *Roborantia* leniori stimulo sensationem in partibus efficiunt, & fluidi nervi adfluxum promovent. *Absorbentia* agunt alterando acidum. *Temperantia* denique tum relaxando solida & sic motum eorundem cum dependente inde motu fluidorum minuendo, tum diluendo fluida, vel quoque alcalinas & phlogisticas partes dissipando & mutando operationem suam absolvunt. *Evacuantia* vero ut plurimum agunt, vel stimulando solida, iritando ventriculum, intestina, tunicas denique sanguiferorum vasorum, vel resolvendo fluida, serum imprimis & lympham, & sic eorundem secretionem augendo. Reliqua specifica ex his expositis viribus componuntur, quorum recensionem uberiores exhibet Illustris DN. PRAESES in *Therapia generali Sect. II. Cap. VIII. p. 201. seq.*

§. XV.

Secundo ea quoque perspecta nobis esse debent, quae ex compositione plurium simplicium & coniunctis eorum viribus sequuntur. Sic non acido modo & alcalini salis actiones intelligere debemus, sed & eas, quae per sal medium, ex utriusque coniunctione ortum, possibiles sunt. Eodem modo ea, quae coniunctione sua volatilia aut virulenta fiunt, similiaque perspecta sint oportet.

§. XVI.

Si iam determinanda sit actio medicamenti cuiusdam medica, facile intelligitur, inquirendum esse, 1) an simplex sit, an vero compositum. Si simplex, 2) an in solidas, an in fluidas partes agat, & ad qualem actionum §. XI. XII. & XIII. expositarum pertineat. Si compositum fuerit, tunc 3) inquirendum, an partes constitutivae se in actione sua impediunt, an minus, & circa utrumque denuo 4) determinandum, ad qualem classem actionum referri haec debeant.

Scholium. Nonnunquam attendendum est, an exhibitam medicamenta certo modo mutantur in corpore humano. Sic cretacea, ob acidum in hypochondriacis, aluminosam acquirunt indolem & adstringunt; absorbentia teneriora, acido tali iuncta, salis medii naturam induunt, & stimulando aperiunt; oleosa rancida fiunt & acrimoniam induunt noxiam. Quum vero hoc non pertineat ad actionem medicamentorum per se, sed in quantum ab humano corpore determini-

terminatur, ad nostrum institutum hæc non aequè referenda sunt, & hinc ulteriori inquisitione non indigent.

§. XVII.

Ut autem hoc exemplo quodam illustremus, quo eo rectius intelligi ac demonstrari queant, ponamus rhabarbari vim laxantem medicæ esse explicandam. Hic facile animadvertemus, ex chemicopharmaceuticis experimentis, rhabarbari vires componi ex actione gummeo-resinosarum & salinarum particularum. Docet enim rhabarbari analysis, constare hoc vegetabile ex salino principio, cui gummeo-resinosæ partes, una cum inerti quadam terra, iunguntur. Vid. Excell. CARTHEUSERI *Mater. med. Part. I. Sect. X. p. 516.* Iam facile intelligitur, inertem terram parum ad actionem rhabarbari conferre, adeoque reliqua ex resinosa ac salina parte esse demonstranda. Utrumque vero est stimulans (§. XI. n. I.) & si humoribus corporis nostri admisceatur, resolvens (§. XII.). Patet itaque, rhabarbari actionem purgantem dependere a resolutione humorum & stimulo in intestinis, quo resoluta fluida magis versus intestina derivantur, hinc excrementa fluida fiunt & alvus ducitur. Cum vero lenior stimulis partes simul roboret (§. XIV.), & resinosæ partes per gummeas & terrestres in actione sua impediuntur, ne nimis & impetuosè irritent, facile hinc intelligitur, quare rhabarbaro lenis partium tribuatur roboratio.



SECTIO II.
SISTENS
MEDICAMENTORVM ACTIONEM
PHYSICAM.

§. XVIII.
Si actio medicamenti cuiusdam ex simplicibus & compositis legibus physicis determinatur, & simul demonstratur quomodo ea per has leges sit possibilis, tunc actio ipsa, in quantum sic determinatur, dicitur *physica*, vis autem e qua eius possibilitas demonstrari potest, *vis physica*.

§. XIX.

Vires physicae vel ab aliis non amplius pendunt, nec resolvi in alias possunt, & hae dicuntur *simplices*: vel pendent ab aliis in quas resolvi possunt, & tunc *compositae* audiunt.

§. XX.

Ad simplices vires referimus, *duritiam*, *gravitatem*, *attractionem*, *adhaesionem*, *repulsionem physicam*, qualem in elementaribus particulis elasticorum fluidorum animadvertimus, *inertiam*, & *figuram*, ad motus & vim determinandam, *aptitudinem*. Ad compositas *elasticitatem*, *electricitatem*, *magnetismum*, *sensibilitatem*, *irritabilitatem*, *vegetationem*, & si dicere licet, eam vim, qua minima corpuscula organica evolvuntur, quae rectius quoque, quam quidem ab antiquis Philosophis factum est, vis *plastica* dici potest.

Scholium.

Scholium I. Mirum forte quibusdam videbitur, nos inter vires physicas quoque referre figuræ ad vim determinandam aptitudinem. Verum mirari desinent, si consideraverint, ex aptitudine figuræ ad determinationem virium pendere varias mutationes; hinc rationem harum mutationum ex ea petendam esse. Illud vero, ex quo ratio mutationis deducitur, vis appellatur (§. I.): hinc aptitudo hæc erit vis. Cuneus sola sua figura efficit ut vis fortius agat, quod fieri non potuisset sub cylindrica eius figura.

Scholium II. Solent quidam vires hæc distinguere in *mechanicas & physicas*, ita ut *mechanicæ vires* eae sint, quae a gravitate, elasticitate, duritie ac mutatione figuræ dependent, *physicæ vero* sint adhaesio, attractio, similes. Neque ea distinctio frivola est, cum *mechanicæ dictæ vires* in *Mechanica* adhibeantur, *physicæ* in *Physica* demum demonstrantur. Verum notandum est, omnes hæc vires generali sensu *physicas* dici posse, si illud est physicum, quod circa corpora demonstratur, adeoque exinde adparet distinctionem adductam esse tantum specialem subdivisionem.

§. XXI.

Vires physicae compositæ non sunt universales, uti simplices, sed quibusdam corporibus propriæ ac peculiæres, e quorum figura nempe & reliquis determinationibus ipsæ pendunt. Sic non omnia corpora elastica sunt, neque electrica omnia,

neque vegetationis capacia sunt, neque se attrahunt instar magnetis.

§. XXII.

Inter hæc vires duæ sunt, quæ, cum organicis potissimum corporibus sint familiares, ad explicandas actiones in corporibus vivis commode possunt adhiberi. Observamus nempe, eas corporum organicorum partes, quæ *nervi* dicuntur, *sensibilitate* præditas esse, hoc est, eas certo modo connexas esse cum principio quodam immateriali, a cuius mutationibus mutantur, & in quo ipsæ mutatae varias producunt mutationes; alias vero partes, musculofas imprimis, esse irritabiles, hoc est, ex contactu cum aliis corporibus motus in iis excitari certis legibus adscriptos.

§. XXIII.

Cum medicamenta omnia sint corpora (§. II.), sequitur ut vires eorundem simplicissimæ, indeque pendentes actiones, convenient cum reliquorum corporum viribus universalibus. Hinc omnium medicamentorum ultimæ partes constitutivæ erunt duræ, attrahent se, graves erunt, cohaerebunt cum aliis corporibus, & his similes exserent actiones. Respici itaque potest in determinatione actionis omnium medicamentorum physicae ad has vires simplices & ultimas. Et si quæ actio medicamenti medica determinari possit ex cohaesione medicamenti vel cum fibris corporis nostri, vel cum particulis minimis fluidis, ea hoc modo physice poterit explicari.

§. XXIV.

§. XXIV.

Haec vero non ita sunt intelligenda, ac si omnia phaenomena medicamentorum, omnesque eorum in corpore nostro actiones demonstrari possint ex unaquaque harum virium simplicium, ita ut e. g. assumta lege universali physica, adhaesione, attractione, duritie, vel alia quacunque, omnes actiones ex hac adhaesione similique lege possint demonstrari. Docemur enim in naturali philosophia, universales etiam physicas leges per singulares circumstantias ita determinari, ut vel agere plane nequeant, vel eorum tamen actio per concurrentem oppositam quandam actionem ita tollatur, ut plane videatur abesse. Sic attrahunt se quidem omnes materiae partes & inter se cohaerent, & tamen mercurii particulae cohaerere non videntur cum marginis vasis specificae levioris, quin contraria potius videtur adesse actio: Fugiunt nempe & veluti repelluntur mercurii partes a margine vasis. Idem contingit in vase ligneo vel metallico, semine Lycopodii obducto, infusa aqua: Tantum enim abest ut accedat aqua ad marginem & circa eum attracta elevetur, ut potius recedat ab eodem, ibique depressam veluti foveam monstret. Infinita hic adduci possent ex physicis exempla, si instituti nostri id permetteret ratio. Non perinde itaque est, qualem assumas physicam legem, sed ponderandae semper sunt circumstantiae, quatenus speciatim per reliquas circumstantias ac reliquorum corporum actiones assumi possit.

§. XXV.

§. XXV.

Mirum sane est, quantum hac in re erraverint sagacissimi alias ac eruditissimi viri. Cum enim animadverterent, quod ex mechanicis & physicis legibus medicamentorum actiones possint explicari, unam aliquam physicam legem assumere, e qua de in omnia phaenomena deducere, invita licet Minerva, conati sunt. Sic cum superiori seculo CARTESIUS affeclae ex impulsu solo & vi mechanica, a figura corporum dependente, varias produci mutationes deprehenderent, subita eos invasit libido, omnia e figura & motu particularum explicare. Hinc stimulum ex acuminata figura, obtusam sensationem a rotunditate deduxerunt, actionem medicamenti in hanc vel illam corporis partem e peculiari convenientia figurae minimarum partium cum figura pororum demonstrarunt. Verum circumstantias si ponderassent boni hi viri, facile animadvertissent, abesse in his partibus vim illam, quae in mechanicis requiritur, insimulque deficere tam in corpore humano, quam in aliis hosce figuratos poros, ac particulas iis respondententes.

§. XXVI.

Circa ipsam physicam vero actionem medicamentorum animadvertimus, ea vel in *solida* agere, vel in *fluida*. Si 1) in solida agunt, hoc ut plurimum fit a) *impulsu* sive ipsa sua *duritie*. Sic metallicae partes solutae, fluidis mixtae, per vasa corporis progredientes, dum impelluntur vi cordis ac arteriarum, agunt in latera vasorum sola sua *duritie*; b) *gravitate*

vitae tam absoluta, quam specifica. Absoluta gravitate agit assumptus mercurius vivus, premens excrementa, & pondere proprio ea propellens. Specifica gravitate sua agunt metallica particulae tincturarum metallicarum. Imo fere nullum est medicamento genus, in quo, reliquis circumstantiis non neglectis, ad specificam gravitatem non sit respiciendum, cum adhaesio aucta, vel imminuta, ut plurimum ab hac dependeat. *c) Adhaesione & attractione,* ubi animadvertimus, salia, resinosa corpuscula, metallicas particulas similesque, sub contactu fibrarum cum iisdem cohaerere, & ab hac cohaesione majori vel minori sensationem dependere & irritationem, quam in minimis fibrillis exercent. Et hic de novo sequentes observamus regulas: Salia pro gradu subtilitatis suae magis vel minus cohaerent cum fibrillis corporis nostri, hinc maiorem quoque vel minorem efficiunt sensationem. Sic media salia minus ordinarie adhaerent fibrillis, quam alcalina & acida, & fixiora minus quam volatilia. Cohaesio salium per se minor est, quam si iuncti fuerint metallicis corpusculis. Metallica enim particulae cum sint specificae graviores, fortius cohaerere debent (per princ. physic.): hinc & salia his iuncta fortius cohaerebunt. Patet inde, quare exigua portio acidi salis vehementes excitare queat motus, si graviori metallo iungatur, uti hoc in mercurio sublimato & dulci, itemque in auro fulminante animadvertimus. Dum enim adhaeret aquae regiae particula auri particulae, haec vero ob specificam gravitatem fortius

D

cohae-

cohaeret cum fibrilla quadam corporis, actio huius falis, quae absque auro valde foret exigua, iam tota & per notabile tempus determinatur versus exiguam hanc fibrillam, hinc eam irritat, sensationem notabilem in ea efficit, & motum sic excitat huic sensationi proportionatum. Cohæsiō oleosarum & leviorum sulphurearum partium ordinariè minor est cum fibris corporis nostri, quam salinarum & metallicarum partium. Hinc pingues, gelinosæ ac oleosæ partes cohæsiōnem aliorum corpusculorum cum fibris corporis nostri quoque minuunt, & vim eorundem infringunt. Fit inde, ut emeticorum & purgantium virtus imminuatur, exhibitis oleosis & pinguibus. Sed paucae plagulae hic minime sufficerent, si omnia, quae de adhæsiōne medicamentorum, & inde pendente actione eorundem exponi possunt, proferre vellemus. Sufficiant ergo haec speciminis loco.

§. XXVII.

Si 2) medicamenta physice agunt in *fluida* corporis nostri, tunc denuo agunt a) per *impulsum* sive duritiem & gravitatem. Dum nempe graviore medicamentorum particulae vi cordis propelluntur per vasa sanguifera, impellunt obvias sibi fluidorum particulas, crassiores sibi cohaerentes dispellunt, & sic fluida *resolvunt*. Oportet ut hic respiciamus ad legem physicam motus corporum. Novimus enim vim corporum eo esse maiorem, quo maior est eorundem massa (per princ. phys.): haec vero eo maior est, quo specificè sunt graviora, respectu scilicet habito

habito ad aequalia volumina. Iam si medicamento particula quaedam specificè sit gravior sanguine, sub aequali cordis impulsu plus virium accipiet, hinc celerius movebitur. Assequetur ergo sanguinis praecedentes partes, eas cohaerentes dispellet & protrudet ad latera. Si vero cedunt ad latera fluidissimae partes, facile vasa ingredientur lateralia. Hic ingressus in vasa lateralia augebit secretiones; hinc talia medicamenta augebunt secretiones sudoris, perspirationis, urinae, similes. *b) Per adhaesione* cum partibus fluidi, unde eorum cohaesio inter se vel augetur, vel minuitur, prout nempe gravitas harum particularum specifica vel maior vel minor est. Si enim maior sit specifica gravitas, cohaesio partium augetur inter se ob auctiora puncta contactus; si minor, minuitur, ob contactum imminutum. Non solum autem gravitas haec sola maiorem efficiet cohaesione, sed ipsa quoque minimarum partium figura aliquid hic efficere valet. Pro diversitate enim figurae contactum augeri vel minui, notum est ex physicis. Hoc ideo notandum erit, ne ex cohaesione maiori semper concludamus certo ad specificam gravitatem. Fit inde, ut partes, quae parum gravitate superant sanguinem, augere tamen possint eius cohaesione. Hoc modo agere videmus acida mineralia, ut & crassiorem terram quorundam vegetabilium. Minuunt vero sanguinis cohaesione, sola actione in fluida, salia media, inprimis nitrum, salia alcalina, omnia saponiformia, opium, camphora, salia volatilia, & similia, quae ob

subtilitatem partium se in interstitia partium sanguinis insinuant, & cum leviora sint sanguine, minorem efficiunt sanguinis contactum.

§. XXVIII.

Si iam determinanda sit actio quaedam medicamenti physica, determinanda *primo* est actio eiusdem medica. Inquirendum itaque an *resolvat*, an vero *inspisset* fluida, an solida *stimulet* aut *relaxet*. *Deinde* partes medicamenti constitutivae sunt demonstrandae, an ex resinosis, salinis, terreis, metallicis particulis compositum sit. Tandem *tertio* inquirendum est, quales physicas vires possideant hae partes constitutivae. Hic considerandum, an adhaereant solidis fortius, an augeant vel minuant fluidorum cohaesionem, paucis ea omnia quae §.XXVI. & XXVII. dicta fuere. In omni hac explicatione numquam negligenda est cautio, quae in physicis quoque aliorum phaenomenorum explicationibus sollicitate semper est observanda. Numquam scilicet nimis indulgendum est speculationibus, sed semper respiciendum est ad experientiam, fidam certe rerum magistram. Sed neque illud negligendum est, quod supra de medica actione medicamentorum monuimus. Respiciendum nempe est, an vis ea, quae in corpore adest, sola adsit, an vero aliis iuncta sit, quorum actio alterius impediatur actionem. *Deinde* probe quoque tenendum est, ad actionem omnium vim certam quandam externam requiri sub certa determinatione, qua absente ipsa actio adesse nequit.

quit. Sic cuneus non aget, nisi vis adfit eum impellens; duo corpora non cohaerebunt, nisi remotae sint fordes contactum impediētes.

SECTIO III.

SISTENS

DIFFERENTIAM ACTIONIS MEDICAMENTORVM MEDI- CAE ET PHYSICAE.

§. XXIX.

Exposita sic carptim strictimque tam medica, quam physica medicamentorum actione, iam utriusque differentiam facile demonstrabimus. Differt vero actionis medicamentorum consideratio medica a physica, *primo* quoad *materiam*. Medicus, in quantum est Medicus, in explicandis actionibus medicamentorum nihil supponit, nisi fidam observationem earum mutationum, quae in humano corpore, vel in corpore aliorum animalium, a partibus medicamentorum simplicibus vel compositis productae fuerunt. Sic si experientia propria vel aliorum edoctus fuerit, acida salia, metallicis particulis adhaerentia, stimulare: rationaliter exponet actionem mercurii dulcis e stimulo acidi salis, adhaerentis particulis mercurii vivi. Si iam animadvertat viride aeris emesin movere & idem a tartaro emetico fieri, facile concludet, sal cupri particulis adhaerens, vel iunctum partibus regulinis, stimulare fibrillas ventriculi, sicque vomitum producere.

D 3

§. XXX.

§. XXX.

In quantum vero causas rimatur physicas, utique contentus esse hac explicatione nequit. Tunc enim explicandum denuo est ad leges physicas, quare sal iunctum metallicis corporibus fortius stimulet. Tum concludemus, ad stimulum requiri immediatum contactum, sub contactu vero corpora cohaerere, hinc si fibras stimulare debeat particula quaedam, eam cum fibra cohaerere debere. Concludimus porro, eo maiorem esse actionem, quo cohaesio maior est; cohaesionem vero esse eo maiorem, quo plura dantur puncta se contingentia. Hoc vero fieri vel si figura ita sit comparata, ut contactus in pluribus punctis sit possibilis, vel si gravitas specifica fuerit maior. Cum itaque in metallis gravitas specifica sit maior, concludimus, salia metallis iuncta magis irritare, quia plus cohaerent ob gravitatem metalli specificam. Hic nihil assumptum est praeter physicas leges, nihil de legibus medicis adiectum. Differt itaque utraque actio quoad materiam, quod medica ex iis legibus explicetur, quas ex observatione stabiliverunt Medici, physica contra ex solis legibus physicis.

§. XXXI.

Verum non quoad materiam tantum differunt haec actiones, sed si ad earundem quoque attendamus explicationem, differunt secundo quoad *scopum* seu *finem*. Si medica actio aliqua explicetur, id tantum volumus, ut de actione quadam certi simus, eam non

non deberi coeco aliquo casui, sed eam necessario fieri ex iis legibus, quas continua experientia iam veras esse probavit. Hoc ut eo rectius intelligatur, ponamus hypochondriacum aliquem, cui ventriculus acida sâburra oppletus sit; huic si maior detur quantitas absorbentis tenerioris, hoc iunctum acido mutabitur in naturam salis medii, irritabit intestina, alvum ducet. Potest itaque fieri, ut absorbens alvum laxet. Si iam ad actionem hancce medicam non attendas, neque modum agendi habeas perspectum, tunc aut ignorabis, quare absorbens in quibusdam subiectis laxantem virtutem exferat, aut existimabis absorbentia per se ad classem laxantium esse referenda. Si vero medicam huius medicamenti actionem perspectam habeas, intelliges facile rationem, quare in hypochondriaco & non in alio alvum ducat, & quomodo id fiat. Fit itaque hoc modo tutior praxis & sic distinguitur a rationali Medico circumforaneus & empiricus, qui quidem fando audivit, purgare, vomitum ac sudorem efficere hoc medicamentum, sed quare illud sic & non aliter operetur, ignorat. Physicam contra si attendas actionem, practicum huncce scopum non habes, verum ut de aliis rebus, ita quoque de hac medicamentorum actione, philosophicam cognitionem ultimarum causarum habere cupis. Scopus itaque Physici ut in aliis huius scientiæ conaminibus, ita hic quoque est tantum solidior cognitio, indeque orta in animo voluptas.

§. XXXII.

Patet ex iis, quae §. antec. dicta fuere, utriusque

que actionis considerationem quoque differre *tertio*, si *utilitatem* spectemus. Practici Medici scopus est, ut, ex intellecta actione medicamentorum medica, cum ratione ac prudenter usum eorum administret. Quid enim excogitari potest magis absoum, quam si is, cui vitam tuam atque sanitatem tradis, ea exhibeat, de quorum operatione non aliter, nisi empirice aliquid intellexerit? Neque enim mutare poterit vim medicamenti talis Medicus, neque si alius, quam expectauerat, provenerit eventus, quid faciendum sit intelliget. Hoc ut eo rectius pateat, illustrandum erit exemplis. Fac Titio cholericus, maxime irritabili, porrigi remedium vehementer purgans ab empirico. Hoc Titio alvum non nisi cum multa molestia ducet; spasmos enim excitabit nimis vehementes, hinc constricta intestina exitum excrementis difficiliter concedent, e contrario tormina orientur, anxietates & similia symptomata. Quid ageret bonus empiricus? Ignorat purgantia per irri-
tationem agere, hoc tantum novit, alvum inde vehementer duci. Dum itaque eventus non respondet eius opinioni, novam exhibet purgantis dosin illamque maiorem & vehementius agentem priori. Spasmi inde fient maiores, orietur inflammatio, totius corporis vehementissima convulsio, quam excipiet intestinorum sphaelosa corruptio & tandem mors. Ad eundem ex assumpto cathartico aegrum tempestive accedens rationalis Medicus, modum actionis purgantium non ignorans, facile intelliget causam non rite succedentis operationis in nimia
quaeren-

quaerendam esse irritatione, a purgante medicamento excitata, indeque pendente spasmō. Hinc non modo hosce spasmos novo dato purgante non augetur, sed datis potius relaxantibus minuet, & sic in summo vitae periculo versantem talem aegrum ex orci veluti faucibus eripiet. Eidem cholericō homini si diaphoresin mouere quis conetur, datis volatilibus & sanguinem quam maxime commoventibus, tantum abest ut sudor inde concitetur, ut potius aestus aridus, imo inflammatoria febris inde oriri possit. Irritando enim nerveas vasorum sanguiferorum tunicas agunt talia sudorifera volatilia; hinc in cholericō subiecto spasmus efficient, claudentem poros & orificia vasorum externa, a quo minuitur transpiratio, sudor impeditur, & aridus producitur aestus. Tali subiecto, si novo exhibito similique diaphoretico sudorem extorquere coneris, nae tu loco sudoris vel inflammationem, vel plenariam sanguinis resolutionem accelerabis, cum morte subsequente; cum e contrario temperantia, leniora antispasmodica, nitrosa ac sanguinis aestum atque commotionem minuentia, sudorem facillime sub his circumstantiis producent. Patet & hic, ignorantiam actionis medicamenti medicae periculi esse plenam, ac perversam & sanae rationi contrariam producere ipsius aegri tractationem. Usus itaque cognitae actionis medicamentorum medicae in praxi quoque clinica est amplissimus. Physica vero actio non tam arcte cum praxi medica coniuncta est, neque eius ignoratio tantum alit periculi. Quamvis enim

E

enim



enim negari non possit, non omni usu practico destitui hanc quoque cognitionem, fatendum tamen omnino est, primum & principalem usum esse tantum theoreticum. Cognoscimus nempe legum physicarum applicationem, perspicimus inde, hominem aequae esse obiectum Philosophi, quam aliam quamcunque partem mundi, & mutationes in eodem evenientes eodem vel simili modo posse demonstrari, quo id de aliis corporibus demonstrari potest. Fit inde, ut cognitio nostra philosophica non solum augeatur, sed ut voluptas quoque maior fiat, ex veritate cognita semper in nos redundans.

§. XXXIII.

Tandem *quarto* utraque actio eiusque cognitio quoque differt ratione *necessitatis*. Cum utilitas enim cognitionis medicae medicamentorum actionis in praxi quam latissime pateat, uti hoc §. antea demonstratum est, facile intelligitur, eam practico rationali Medico quam maxime esse necessariam. Dolendum hinc est, quod haec medicinae pars ut plurimum tam negligenter tractetur ab iis, qui existimant totum medicinae ambitum absolvi tribus vel quatuor obscuris vocabulis, & paucis schedulis formularum, quas non magis intelligunt, quam psittacus edocta vocabula. Qui hanc sane actionis medicamentorum rationem non intelligunt, non merentur Medicorum sanctum nomen, sed empirici sunt, non magis aestimandi, quam quis circumforaneus aut agyrta. Quod vero physicam medicamentorum
actio.

actionem attinet, quamvis ea utilis sit Medico, illumque ornet, eius tamen necessitas, si practicam spectes cognitionem, non tam absoluta est. Non tamen id volo, negligi posse physicas doctrinas ab eo, qui accedere ad Hygeae sacra cupit, sed hoc tantum, Physices, ad actionem medicamentorum cognoscendam, usum non tam late patere in praxi medica, quam earum legum, quas attenda & constans observatio medica demonstravit.

§. XXXIV.

Duo adhuc mihi monenda sunt, anteaquam finem huic tractationi imponam. Primo patet, Medicum practicum non ideo contemnendum esse, quod rationem de physica medicamentorum actione reddere nequeat, si modo medicam actionem non ignoraverit. Cum enim, uti §. antec. demonstratum est, cognitio medicae actionis in praxi maioris sit utilitatis, patet, de hac potissimum sollicitum esse debere eum, qui praxi medicae totum se tradere cupit. Deinde iis quoque respondendum, qui plane omnem physicam expositionem actionis medicamentorum respicientes, eam nullius usus esse, & proinde negligendam, affirmant. Praeter generalem usum enim, quem iam §. XXXII. demonstravimus, practicus quoque usus possibilis est, si modo accuratius, quam huc usque factum est, leges physicae applicentur. Hoc ut eo intelligatur plenius, generaliter tenendum est, omnem cognitionem theoreticam eo rectius esse ad praxin applicabilem, quo est accuratior.

Ordinaria vero nostra cognitio nondum eum accur-
 rationis gradum adepta est, qui ad practicam appli-
 cationem requiritur. Hinc ii, qui cum Medicina
 Physices penitiorum coniungunt cognitionem, sum-
 ma ope in id incumbere debent, ut hanc partem sa-
 lutaris huius scientiae magis magisque excolant per-
 fectamque reddant. Sed hic oportet non figmentis
 suis fidere, non adhibere ad actionum medicamen-
 tosarum explicationem vires, quae non nisi in cere-
 bro existunt, sed experientia hic semper consulenda;
 ad hunc veluti lydium lapidem revocanda omnia,
 ne in errores abripiamur & praecipites nos ipsos de-
 mus.

§. XXXV.

Et haec quidem haecenus de *differentia actionis
 medicamentorum medicae & physicae* dicta sufficiant.
 Optandum tamen esset, ut uberius quoque, quam
 mihi per angustos hos Disputationis limites licuit,
 utriusque actionis natura explicetur, & pluribus il-
 lustretur exemplis. Vastus hic patet e tota materia
 medica campus, quem iis relinquimus, quibus plus
 otii est, quique accurata ad hanc rem necessaria che-
 mica, medica & physica cognitione instru-

Et sunt.

T A N T V M.



NOBI.

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO
HENRICO DE ROY

OMNIGENAM PREGATUR FELICITATEM

IO. IVNCKER.

Vere omnino & memoratu digne CELSVS eloquitur:
Non post rationem Medicinam inventam, sed
post eam inventam, rationem demum quaesitam
fuisse. Quando enim ad omnium aetatum historiam respi-
cimus, nulla difficultate edocemur, experientiam praecessis-
se, rationem autem fuisse consequutam. Inprimis vero hoc
valet de origine pharmacorum: siquidem barbari plus ad
augmentum medicaminum contulerunt, quam temporum
omnium scholae. Recentiores autem in eo sedulo occupati
fuerunt, ut de remediorum indole, usu, adhibendi modo &
operationibus in corpore humano rationem invenire & red-
dere possent. Quodlibet quidem horum momentorum suas
habuit difficultates; praee aliis autem operatio medica-
mentorum multum negotii fecit & excellentiora quoque in-
genia mirifice fatigavit: haec enim tot miris phaenomenis
circumdata est, ut quaevis fere explicationes, etiamsi do-
ctissime excogitatae fuerint, tamquam vexata dubia vesti-
bus & prelis etiamnum premantur. Equidem non est mihi
animus, neque praesens scribendi ratio permittit, ut in hunc
campum longius excurrere velim; unicum tamen paullisper
rimari & eruere conveniet. Videlicet quum plurimi in ea
re omnem nervum intenderint, ut ex medicamentorum na-
tura, seu physica eorum qualitate, omne negotium explica-

rent, iudicantes, singula corporis attributa ex illius essentia fluere, ideoque etiam remediorum effectus ex qualitatibus partium constituentium derivandos esse, tum quidem a vero non prorsus errarunt: omnia enim medicamenta efficaciam physicam, principiis suis respondentem, in corpore omnino ordinarie exerunt; nibilo tamen secius luce clarior est, eam vim multo esse inferiorem ad explicandos illorum effectus, quos unanimi concordia ab auctoribus testatos reperimus. Quis enim defectum physicae explicationis negabit, si centies centiesque relatum legit, pharmaci exigua quantitate ansam dare, ut magna & a mathematica proportione plane aliena moles materiaram moveatur? Immo manifestius hoc fit, si perpendimus, remedii actionem non raro absque contactu in locis remotis contingere, tantaque celeritate fieri, ut omnem conceptum superet. Et, quod maximum atque paradoxum videtur, unum idemque medicamentum, in uno eodemque subiecto ac morbo, diverso tempore effectus plane diversos & qualitatibus suis physicis contrarios producere solet. Haec itaque longe superiorem, quam pure physicam, supponunt causam: quae vero illa sit, tot fere sunt sensus, quot capita Medicorum. Quare quae TVA, CLARISSIME CANDIDATE, in hac re sit sententia, ex ipsa Dissertatione legere cupio. Rubri omnino inscriptio (nigrum nondum vidi) promittit non solum physicam, sed & medicam actionis medicamentorum explicationem: itaque ominor, TE in ardua hac materia non vulgari modo disputaturum, sed earum veritatum, quae quotidie fiunt, bene memorem, triviales speculationes reiecturum, veritatesque rationum iudicose demonstraturum. Caeterum cum gaudio memini TE, CANDIDATE NOBILISSIME, diligentem auditorem fuisse privatissimarum in praxi clinica exercitationum, in quibus frequentem occasionem habui-

habuisti ad operationes medicamentorum observandas. Quare ex ea quoque ratione spero, TE in Tua Dissertatione quaevis bona nobiscum esse communicaturum. Superest, ut laetabundus TIBI de studiorum egregie peractorum fine & praemio ex animo gratuler. DEVS optimus maximus TE semper incolumem ac sospitem seruet, TVISQUE laboribus & functionibus benigne concedat, ut quaevis conamina ad DEI gloriam proximique utilitatem valeant. Dabam die VII. April. MDCCLIV.

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

PRAESES.

Tametsi haud exiguus Medicorum deprehenditur numerus, qui in exponendas medicamentorum virtutes multum studii operaeque contulerunt; siquidem luculenta de viribus medicamentorum commentaria in omnium manibus versantur: perplura tamen superesse adhuc videntur, quae non de singularibus solum remediis, sed de omnibus quoque vel generatim spectatis medicamentis eorundemque viribus haud incongrue moneri disputarique possunt. Cuius generis materiem, dignam TVA, DOCTISSIME CANDIDATE, facultate Tuaeque eruditionis copia, enodate explicatam illustratamque eae mandasti commentationi, quae, ex antiquo ritu, ut profectuum Tuorum, in salutaris scientia acquisite, specimen constitueret, a TE erat in publicum prodenda. Neque, quam erudite conscriptum iri speraveram Dissertationem, speravi fru-

*frustra: sed vidi potius, TE prolixè meae satisfecisse ex-
spectationi. Fuit autem haud exigua haec apud me animi
ingeniique TVI expectatio, quum in indefesso studio medi-
cas noscendi perdiscendique scientias nemini TE esse postfe-
rendum viderem. Quanta cura, quantaque cupiditate
aliorum huius Academiae Doctorum praelectionibus profice-
re studueris, facillime ipsorum testimonio confirmatum dari
possit. Quas & ipse praelegi explicuique medicinae partes,
ea attentione eoque studio hausisti, ut hac ipsa re neminem
auditorum meorum passus fueris priorem. Huc accedit
singularis TVAE hic peractae vitae laus, quod semper, quid
verum atque decens sit, curaveris, & in eodem fueris totus.
Quam ob rem honores, qui TIBI mox conferentur, ex ani-
mo gratulatus, cetera quoque omnia, quaecumque TIBI ac-
cident, feliciter eventura auguror, & ad haec volo, ut gra-
tam iucundamque mei memoriam serves sempiternam.
Vale. Dab. Halae Magdeburgicae, d. XXX. April.
MDCCLIV.*

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
CANDIDATO

S. P. D.

IO. PETR. EBERHARD,

MEDIC. ET PHILOS. DOCTOR,

HVIYSQVE PROFESSOR PVBL. EXTRAORD. IMPERIALIS
ACAD. NAT. CVRIOSORVM SODALIS.

Quanta sit medicae scientiae dignitas atque prae-
stantia, ii demum intelligunt, qui solidam eiusdem
cognitionem sibi comparare covantur. Animad-
vertunt hi, non sufficere, ut quaedam medicamenta perspe-
cta habeas, aut formulas quasdam memoriae mandes, sed ut
machi-

machinae humanae nexum perspicias, ut corporum extra te
positorum vires & agendi modum non ignores, ut denique
morborum non historica modo, sed & philosophica instructus
sis cognitione. Non defuere quovis tempore, qui, Medici-
nam alto despicientes supercilio, eam ne scientiae quidem no-
mine dignam iudicaverunt. Nota sunt CARDANI & CORR.
AGRIPPAE iniqua de divina hac scientia iudicia. Imo ne
recentioribus quidem temporibus defuere, qui cum SCHEL-
HAMMERO scientiae titulum ei denegarunt. Sed facile ani-
madvertimus, non veram Medicinam, sed spuriam a bonis
hisce virtis intelligi, qua absque ulla corporis nostri, vel alio-
rum corporum cognitione, paucis quibusdam formulis in-
structi, ad aegrorum lectos advolant nonnulli, & ignorantia
sua efficiunt, ut non modo ipsi contemptui sint prudentibus, sed
& scientia, quam profitentur. Egregie hoc perspexisti, PRAE-
STANTISSIMÉ CANDIDATE! hinc omnes vires eo di-
rexisti, ut penitiorē TIBI comparares rerum medicarum
cognitionem. Pharmaciae atque Chemicæ studium, Medico
tam necessarium quam quod maxime, per plures iam annos
professus es. Ad ipsam dein propius accedens Medicinam,
non neglexisti Anatomē, Physicam, & reliquas scientias,
quibus carere is nequit, qui genuinam corporis sui cogniti-
onem acquirere conatur. Frequentasti præterea summorum
in arte nostra virorum scholas, ea diligentia, ut dignus iam
habearis, cui summi in Medicina honores conferantur. Assi-
duum ego quoque TE habui in physicis, physiologicis & medi-
cis scholis meis auditorem, eoque magis TIBI iam gratulor,
quos iam assequeris præclaræ TŪÆ diligentiae fructus,
quo certius, ex quo TE novi, persuasum mihi fuit, talem TE
futurum, qualem iam TE nobis sistis. Vale VIR DOCTIS-
SIME! & me quod facis ama. Dab. in Reg. Frider. d.
XXX. April. MDCCLIV.

F

PRAE-

PRAENOBILISSIMO
DOMINO DOCTORANDO
DISSERTATIONIS AVCTORI DOCTISSIMO

S. D.

CAROLVS GVILIELMVS SCHVLTZ,
MEDICINAE CANDIDATVS,
PERLEBERGENSIS PRIGNITIA-MARCHICVS,
OPPONENS.

Fin publicam prodis arenam, AMICE AESTVMATIS-
SIME, unde victoriae praemium, insulam Medicis sa-
cram, reportabis; ego vero TE sequor, herbam, victus,
TIBI porrecturus, & quod acerbius est, TE amicum integerrimum
smul amissurus. Tam diversus erit certaminis nostri
exitus: TIBI laetus, mihi continget adversus. Ast quoniam
mihi accidit, quicquid acciderit; suis autem incommodis gra-
viter angere non amicum, sed se ipsum, amantis est: cedo postula-
tionibus TVIS, honore TVO calamitatem meam solans. Sed li-
cet sciam pro certo, TE palmam obtenturum esse, cave tamen
credas, fore ut eam citra pulveris iactum consequaris: despe-
rans de victoria, eo audentior ibo contra. Videfis igitur, ut
adsis bene armatus. Quo acrior enim est pugna, eo nobilior,
quae sequitur superiorem, est gloria, quam TIBI, ut debeo,
vere gratulor. Tria adhuc restant, quibus additis, faciam
scribendi finem. Primum precor benignissimum Numen, ut
honorem TVVM, reditum in patriam & labores velit fortuna-
re; deinde TE oro enixe, ut me TVI amantissimum amare ne-
gas; ad extremum, TIBI persuasissimum habeas velim, nec ul-
lam vetustatem, nec locorum distantiam, gratam TVI memori-
am unquam ex animo meo esse deleturam. Ita vale, meique
memor, vive feliciter. Dabam Halae ad Salam in Frideri-
ciana, d. XXIX. Aprilis MDCCLIV.

XXXI
PRAE.

PRAENOBILISSIMO ET ORNATISSIMO
DOMINO CANDIDATO
DISSERTATIONIS AVCTORI DOCTISSIMO,
AMICO AMICORVM OPTIMO

S. P. D.

CHRISTIANVS CONRADVS LEISSNERVS,

ALTONENSIS—HOLSATVS, OPPON.

Amicorum omnia quum sint communia, sane & ego maxime eximiam mutuae laetitiae partem mihi vindicaturus, hancce occasionem ambabus, quod aiunt, manibus apprehendi, TIBI, CANDATE DOCTISSIME, AMICE IVCVNDISSIME, hasce litteras, quantumvis incomptas, exhibendi, tesserac instar, amorem erga TE nostrum luculenter demonstraturae. Proinde acceleratius hancce ad TE epistolam depropero, ut & meo satisfaciam officio, & dulcem istius gaudii sensum, qui intra meum contineri sinum nescit, tecum communem. Videor mihi felicissimus esse, quandoquidem in TE talem nactus sum amicum, qualem fors benignior vnquam mihi dare potuisset. Miratus subinde, quod citra omnem solum dixerim, & impense quidem miratus sum, quam non semel conspicuam fecisti, egregiam in curandis aegrotis dexteritatem. Est quod laudabilem hunc habitum, si ab aliis Viris eruditissimis discesserim, acceptum feras Practico cuidam celeberrimo, quo per sexennium familiariter es usus. Obsupui insuper insatiabilem TVVM in dies proficiendi ardorem, veneratus TVAM virtutem ab omni simulatione longe remotissimam. Sic indefessam TVAM industriam honoribus decentissimis nostra coronat Hygea. Gratulor TIBI summos istos honores, gratulor patriae nostrae talem Virum, quem amplexu suo foebit ac tuebitur. Nae TVAE felicitatis incrementa certo certius TE exspectant! Age igitur, CANDIDATE DOCTISSIME, fac, veritas triumphet & vitrix redeat bello. En denique vota, quae ex sincerissimo corde fluunt ardentissima! Praesto sit TIBI Deus O. M. TVAque conamina in sui gloriam patriaeque salutem cedere iubeat omnia. Macte virtute TVA, AMICE SVAVISSIME & me quod facis, ama. Vale. Dab. Halae Magdeburg. d. XXIX. April. MDCCCLIV.

Sic

Sic tandem voti compos nunc factus, honores
Dum iusti dantur promeritique TIBI.
Tu Cultor solers pernobilis illius artis,
Quae vim morborum frangere rite docet,
Ut TIBI perspectas, non vana secutus, haberes
Morborum curas, haec TIBI cura fuit;
Aegrotis igitur si quid medicamina profint,
Artis & auxilii si quid Hygaea sciat,
Si mors non pulset portam, si vis sit in herbis,
TV morbos pelles, auxiliante DEO.
Gratulor ergo TIBI, Patriae quoque gratulor ipsi,
In quam nunc eius spesque decusque redis.
Nec potuit quicquam mea gaudia iusta morari,
Dum TIBI nunc video praemia digna dari,
Dum video Musas TIBI laurea ferta parare,
Hisque TVAM frontem condecorare volunt,
Sic etiam porro TIBI sint felicia cuncta!
Haec precor, haec opto. Me quoque semper ama.

Haec pauca Clariss. & Doctiss. DN. CANDI-
DATO amicitiae & memoriae causa gra-
tulabundus adscripsit

E. RASMUSEN,
Danus, Jur. Stud.

Quod DEVS vertat bene! nunc Amice!
Dant TIBI Musae meritos honores
Et TVI fructus capies laboris,
Quos dat Hygaea.
Prosperet Numen medicamen omne,
Quo velis morbis miseris mederi,
Ipse sis felix, TVA fama crescat,
Memet amaque.

His paucis Nobiliss. ac Doctiss. DN. DOCTO-
RANDO, Amico aestumatissimo, gratula-
tur seque ulteriori amicitiae commendat

NICOLAUS ESMARCH,
Medic. Cult. Schlesvicensis.



01 A 6543

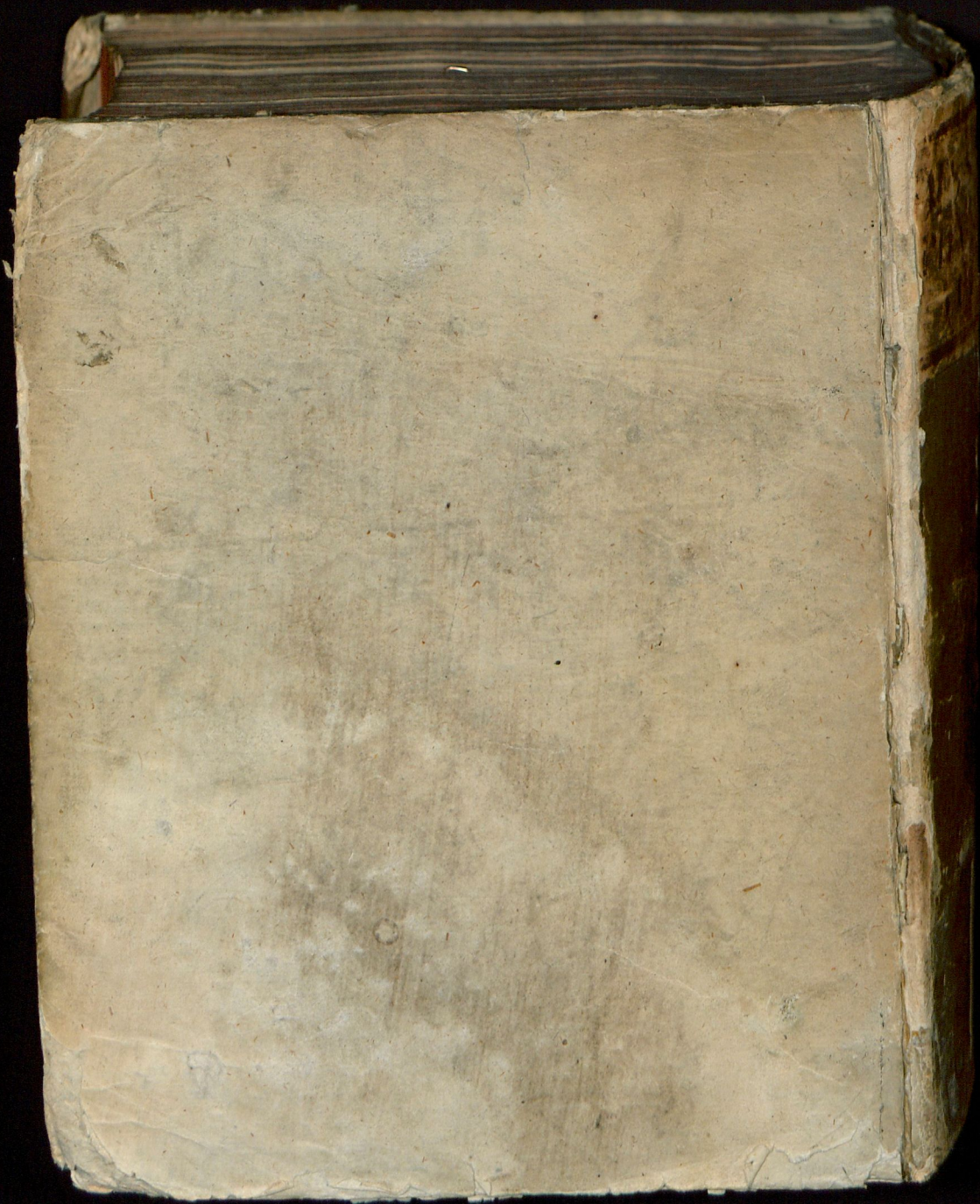
ULB Halle 3
002 931 672

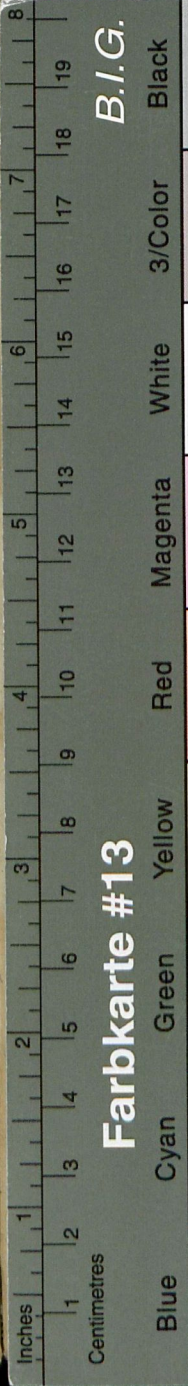


Sb.

VOIGTAD 12







B.I.G.

Farbkarte #13

IO INAUGVRALIS MEDICA
 DE
 FFERENTIA
 MEDICAMENTORVM
 AE ET PHYSICAE

QVAM
 VSPICIIS SVMMI NVMINIS
 ET
 ATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
 RAESIDE
 XCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
 DOMINO
 A ELIA BVCHNERO
 ROMANI IMPERII NOBILI,
 RVSSIAE REGI A CONSILII INTIMIS,
 PHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
 ADEM. NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE
 COMITE PALAT. CAESAREO,

ADV DOCTORIS
 MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
 GITIME IMPETRANDIS,
 MAII A. S. R. clccccliv.
 A REGIA FRIDERICIANA
 PVBLICE DEFENDET
 AVCTOR
 RICVS DE ROY
 ALTONENSIS.

AE MAGDEBVRGICAE,
 HRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

